

[Legal Act of Ukraine] (2009). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1026-2009-p>

[Legal Act of Ukraine] (2010). http://www.finrep.kiev.ua/download/fsr_concept_prudential_supervision_n585_15jul2010.pdf

[Legal Act of Ukraine] (2015). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

[Legal Act of Ukraine] (2015). <http://nfp.gov.ua/news/918.html>

"Pidsumky diialnosti strakhovykh kompanii za 2013 r." [Results of Insurance Companies for 2013]. Natsionalna komisiiia,

shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh Ukrainy. http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_%202013.pdf

"Pidsumky diialnosti strakhovykh kompanii za 2014 r." [Results of Insurance Companies for 2014]. Natsionalna komisiiia, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh Ukrainy. http://nfp.gov.ua/files/sekto/sk_%202014.pdf

Yavorska, T. V. *Derzhavne rehuliuвання strakhovoho pidpriemnytstva v Ukraini* [State regulation of insurance business in Ukraine]. Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 2012.

УДК 336.71

ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ БАНКІВ НА ОСНОВІ ЗАОЩАДЖЕНЬ НАСЕЛЕННЯ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

© 2015 ВЯДРОВА І. М., ДОБРОВОЛЬСЬКА І. О.

УДК 336.71

Вядрова І. М., Добровольська І. О. Формування ресурсної бази банків на основі заощаджень населення: теоретичні аспекти та українські реалії

Метою статті є дослідження базових теоретичних положень та сучасної української практики формування ресурсної бази банків на основі заощаджень населення. Розкрито значимість заощаджень населення у формуванні ресурсної бази банків та ідентифіковано комплекс внутрішніх і зовнішніх факторів, які зумовлюють рівень залежності ресурсів і ресурсного потенціалу банків від заощаджень. У ході досліджень здійснено аналіз ролі депозитів фізичних осіб у формуванні активів українських банків та виявлено ключові суперечності в даному процесі. Доведено, що гармонізація інтересів банків і вкладників може сприяти вирішенню проблеми формування ресурсного потенціалу банківської системи за рахунок заощаджень, однак вона неможлива без ліквідації тих перешкод, що створюють неспецифічні фактори загальної дії та фактори стійкості банківської системи.

Ключові слова: ресурсна база банку, заощадження населення, ресурсний потенціал банку, ресурсна стійкість банку, фінансова грамотність населення.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 11.

Вядрова Інна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, заступник директора з навчально-методичної роботи, Харківський навчально-науковий інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України (пр. Перемоги, 55, Харків, 61174, Україна)
Добровольська Ірина Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри банківської справи, Харківський навчально-науковий інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України (пр. Перемоги, 55, Харків, 61174, Україна)
E-mail: Iren1612@list.ru

УДК 336.71

UDC 336.71

Вядрова И. М., Добровольская И. А. Формирование ресурсной базы банков на основе сбережений населения: теоретические аспекты и украинские реалии

Viadrova I. M., Dobrovol'ska I. O. Formation of the Resource Base of Banks on the Basis of Household Savings: Theoretical Aspects and Ukrainian Realities

Целью статьи является исследование базовых теоретических положений и современной украинской практики формирования ресурсной базы банков на основе сбережений населения. В статье раскрыта значимость сбережений населения при формировании ресурсной базы банков и выявлен комплекс внутренних и внешних факторов, обуславливающих зависимость ресурсов и ресурсного потенциала банков от сбережений. В ходе исследований проведен анализ роли депозитов физических лиц в формировании активов украинских банков, выявлены ключевые противоречия в данном процессе. Доказано, что гармонизация интересов банков и вкладчиков может способствовать решению проблемы формирования ресурсного потенциала банковской системы за счет сбережений, однако она невозможна без ликвидации тех препятствий, которые создают неспецифические факторы общего действия и факторы устойчивости банковской системы.

The article is aimed to examine both the basic theory and the current Ukrainian practice of forming the resource base of banks on the basis of household savings. The article discloses the significance of household savings in the formation of the resource base of banks; uncovers a complex of the internal and external factors, underlying the dependence of both resources and resource potential of banks on savings. In the course of the studies, an analysis of the role of deposits of physical persons in the asset formation of Ukrainian banks was conducted, the pivotal contradictions in this process were identified. It has been proved that harmonization of interests of both banks and savers can contribute to solving the problem of formation of the resource potential of the banking system at the expense of savings, though without elimination of the obstacles that create the nonspecific factors of general impact as well as factors of sustainability of the banking system no such harmonization is possible.

Ключевые слова: ресурсная база банка, сбережения населения, ресурсный потенциал банка, ресурсная устойчивость банка, финансовая грамотность населения.

Key words: resource base of bank, household savings, resource potential of bank, resource sustainability of bank, financial literacy of population.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Библ.:** 11.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Библ.:** 11.

Вядрова Інна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, заступник директора по учебно-методической работе, Харьковский учебно-научный институт банковского дела Университета банковского дела Національного банку України (пр. Победы, 55, Харьков, 61174, Украина)

Viadrova Inna M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Deputy Director on educational and methodical work, Kharkiv Institute of Banking of the University of Banking of the National Bank of Ukraine (pr. Peremogy, 55, Kharkiv, 61174, Ukraine)

Добровольська Ірина Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри банковского дела, Харьковский учебно-научный институт банковского дела Университета банковского дела Національного банку України (пр. Победы, 55, Харьков, 61174, Украина)

Dobrovol'ska Iryna O. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Banking, Kharkiv Educational and Research Institute of Banking of the University of Banking of the National Bank of Ukraine (pr. Peremogy, 55, Kharkiv, 61174, Ukraine)

E-mail: Iren1612@list.ru

E-mail: Iren1612@list.ru

Ефективне виконання банківською системою покладених на неї функцій, серед яких першочергового значення в умовах нестійкого зовнішнього середовища набуває функція стимулювання економічного зростання, передусім потребує створення для цього відповідного ресурсного фундаменту.

У даному контексті винятково важливого значення набуває завдання забезпечення банківських установ фінансовими ресурсами необхідних обсягів та якості. А вирішення даного завдання здійснюється у процесі формування ресурсної бази та ресурсного потенціалу банків, стратегічно важливим джерелом яких у сучасних умовах є заощадження населення.

Зазначена проблематика є вкрай важливою і актуальною, з огляду на те, що вона знаходить широке висвітлення у роботах вітчизняних і зарубіжних дослідників. Так, у першу чергу, варто згадати результати досліджень таких вчених, як О. І. Барановський, В. Міщенко, М. І. Савлук та ін.

Однак, попри значну увагу дослідників до даної проблематики, частина актуальних питань і нині залишається недостатньо розкритими. Зокрема, варто враховувати, що сама залежність ресурсів банківського сектора від заощаджень населення, трансформованих у банківські депозити, є не константою, а змінною величиною, функцією від багатьох внутрішніх та зовнішніх факторів.

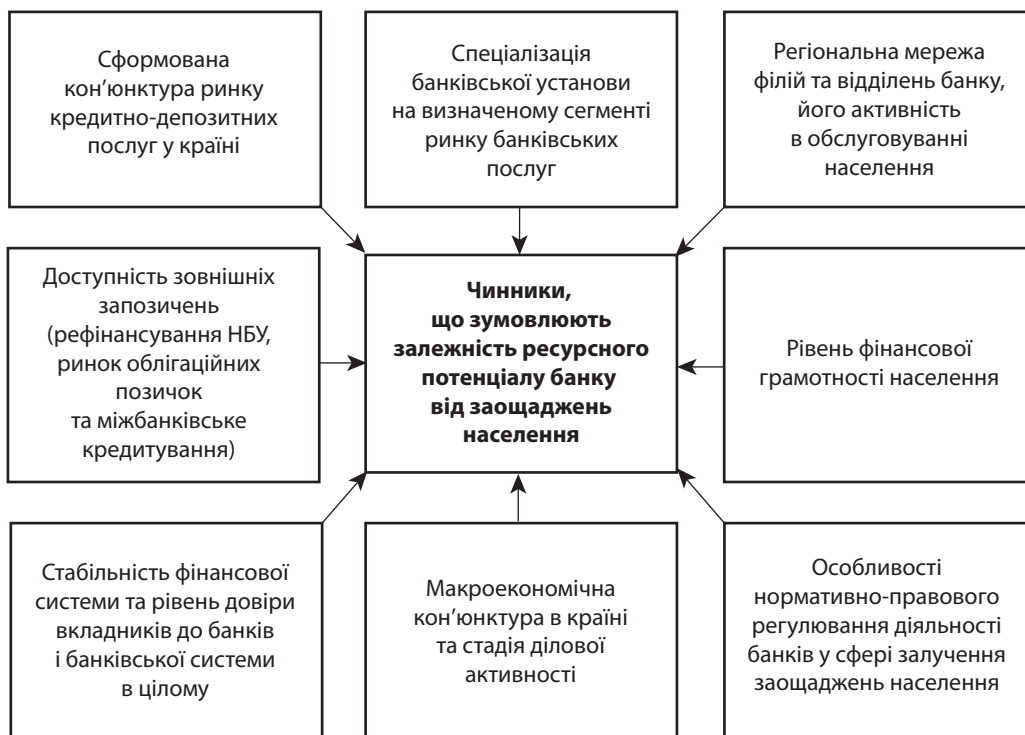
Окрім цього, слід брати до уваги, що сучасні банківські системи, у т. ч. і банківська система України, перебувають у перманентному русі та характеризуються постійними трансформаціями. Під впливом цих трансформацій змінюється і значимість заощаджень населення як джерела банківських ресурсів, і фактори, що створюють перепони на шляху руху коштів населення до банківської системи.

Відповідно до зазначеного, *метою* даної статті є дослідження базових теоретичних положень та сучасної вітчизняної практики формування ресурсної бази банків на основі заощаджень населення.

Роль заощаджень у формуванні ресурсного потенціалу банків значною мірою диференціюється залежно від особливостей банківських систем. Досліджуючи диференціацію ролі заощаджень населення у формуванні ресурсного потенціалу банків, робимо висновок, що залежність банківських ресурсів від коштів фізичних осіб, розміщених на депозитних рахунках, перебуває під впливом низки чинників *рис. 1*.

Як видно з *рис. 1*, залежність ресурсної бази банку від заощаджень населення перебуває в безпосередньому зв'язку з багатьма чинниками, найважливішими з яких, на наш погляд, є поточна кон'юнктура ринку кредитно-депозитних послуг, напрямок спеціалізації банківської установи, ступінь розвитку ринку зовнішніх запозичень для банків (рефінансування, міжбанківські кредити та облігаційні позички), рівень розвитку регіональної мережі філій і представництв банку та його активність у обслуговуванні населення; регіон розташування банку, рівень стабільності фінансової системи (зокрема, довіра населення до банків), стадія ділової активності в країні та стан нормативно-правового регулювання банківської діяльності.

Наведений перелік не вичерпується вказаними факторами, проте, на наш погляд, саме виділені чинники є визначальними і зумовлюють залежність ресурсного потенціалу від заощаджень населення, які банкам вдається залучати на свої депозитні рахунки. Підкреслимо, що заощадження населення, трансформовані в банківські депозити, відіграють винятково важливу роль у формуванні ресурсної бази вітчизняних банків (*рис. 2*).

Рис. 1. Чинники, що зумовлюють залежність банківських ресурсів від заощаджень населення

Джерело: запропоновано авторами.

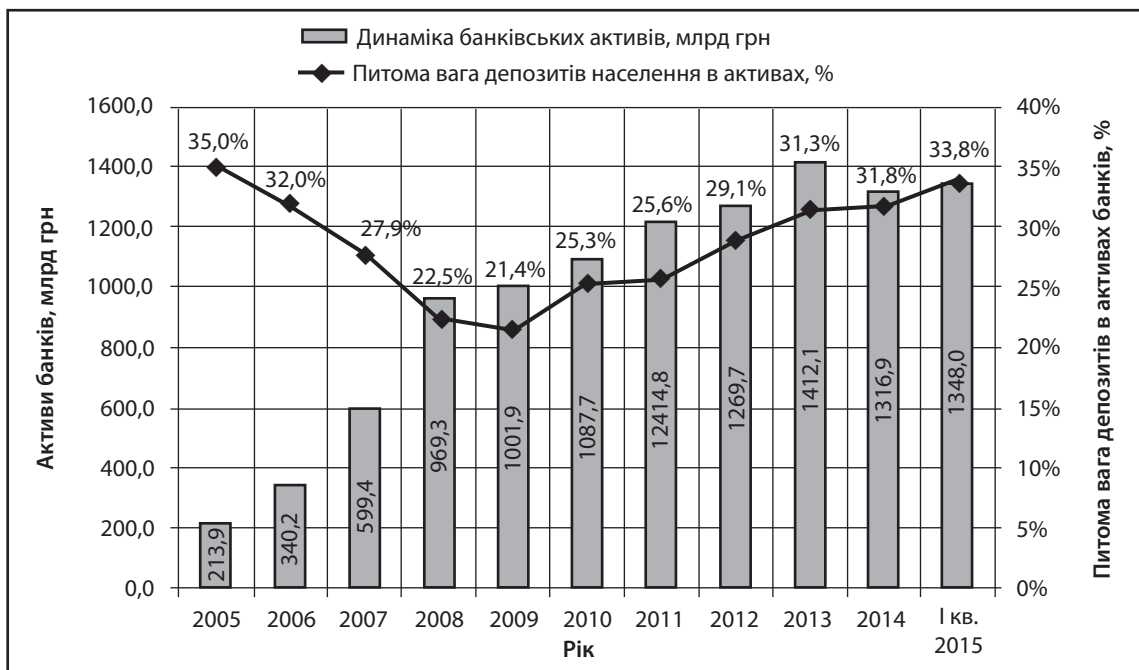

Рис 2. Роль депозитів фізичних осіб у формуванні активів українських банків протягом 2005–2015 рр.

Джерело: [3, 8].

Починаючи із 2009 р., їх значимість як джерела формування банківських активів систематично посилюється. Зокрема, ретроспективний аналіз динаміки активів вітчизняних банків та питомої ваги депозитних вкладів фізичних осіб як джерела їх формування протягом 2005–2014 рр. дозволив виокремити дві протилежні тенденції, що послідовно змінили одна одну протягом досліджуваного періоду часу. Перша із них тривала протягом 2005–2009 рр.

Даний етап характеризувався систематичним скороченням ролі депозитів вкладників як джерела формування банківських ресурсів. За цей час питома вага депозитів населення відносно банківських активів скоротилась з 35% до 21,4% у 2009 р., що стало найнижчим показником за останні десять років. Широка доступність дешевих ресурсів з міжнародних фінансових ринків, що активно залучались банками через емісію євробондів та IPO, а також прагнення іноземних банківських груп до нарощування капіталізації своїх дочірніх структур в Україні [2], зумовили падіння інтересу вітчизняних банків до роботи з вкладниками та суттєво знизили значимість депозитів фізичних осіб як джерела банківських ресурсів. Подальші зміни зовнішнього фінансового середовища, катализатором яких стала глобальна фінансово-економічна криза, змусили банки України переглянути свою стратегію відносно роботи із залучення коштів населення та формування ресурсної бази саме за рахунок даного джерела [7].

Більш обережний підхід міжнародних банківських груп до фінансування дочірніх структур з нестабільних ринків, переорієнтація потоків банківського капіталу з України до інших країн ЦСЄ, зростання вимог до капітальних стійкості банків у зв'язку із запровадженням Базель III та фактичне закриття міжнародних ринків капіталу для вітчизняних банків – це ключові фактори, які

змусили вітчизняні банки переорієнтуватись на формування своїх ресурсів саме за рахунок коштів населення.

Так, з 2010 р. і по сьогоднішній день частка депозитів населення у формуванні банківських активів постійно зростала та досягла за підсумками 2014 р. 31,8%. При цьому варто підкреслити, що зростання питомої ваги депозитів фізичних осіб у банківських активах у 2014 р. відбулося навіть на тлі скорочення обсягу самих активів (із 1412,1 млрд грн у 2013 р. до 1316,9 млрд грн у 2014 р. [8]). Зазначений факт вказує на все більш гостру залежність ресурсів банківської системи від коштів населення і дозволяє констатувати, що сталість депозитів вкладників – фізичних осіб на сучасному етапі є ключовою передумовою підтримки ресурсної стійкості та стабільності всієї банківської системи України. У першому кварталі 2015 р. тенденція до зростання залежності ресурсів українських банків від депозитів фізичних осіб лише поглибилась, а частка депозитів населення відносно активів банків станом на 01.04.2015 р. досягла 33,8%.

На противагу цьому, для самого населення в Україні депозити банків стають все менш привабливим засобом збереження і примноження заощаджень – на це впевнено вказує аналіз показників із табл. 1. Як засвідчують дані табл. 1, попри зростання накопичених населенням України заощаджень протягом 2002–2014 рр, з кризового 2009 р. усе менша їх частка залучається до банків на депозити та перетворюється на стратегічно важливий ресурс банківської системи [10]. Так, якщо напередодні фінансової кризи із накопичених населенням за 2000–2008 рр. заощаджень більш ніж 77% були розміщені на депозитах у банках, то до 2013 р. цей показник знизився до 50% [5].

Заощадження населення, у тому числі розміщені на банківських депозитах, протягом 2002–2015 рр.

Рік	Заощадження поточного періоду, млн грн	Заощадження населення на кінець періоду (наростаючим підсумком із 2000 р.), млн грн	Депозити населення у банках на кінець періоду, млн грн	Частка накопичених заощаджень, залучена на депозитні рахунки банків, %
2002	17058	44526	19699	44,2%
2003	16277	60803	33115	54,5%
2004	31077	91880	42502	46,3%
2005	45651	137531	74778	54,4%
2006	44203	181734	108860	59,9%
2007	47779	229513	167239	72,9%
2008	52011	281524	217860	77,4%
2009	80377	361901	214098	59,2%
2010	161867	523768	275093	52,5%
2011	123123	646891	310390	48,0%
2012	104560	751451	369264	49,1%
2013	132570	884021	441951	50,0%
2014	83320	967341	418135	43,2%
1 кв. 2015 року	0*	967341	455240	47,0%

Примітка: * – за оцінками Національного банку, у I кварталі 2015 р. схильність населення до заощаджень залишилася на рівні, близькому до нуля, зокрема внаслідок збільшення витрат домогосподарств на придбання товарів і послуг через девальвацію гривні та високий рівень інфляції.

Джерело: [5, 8].

У зв'язку з подальшим загостренням ситуації в Україні у 2014 р. негативні тенденції із залучення заощаджень населення до банків лише прискорились. У результаті чого на кінець 2014 р. лише 43,2% із накопичених за 2000–2014 рр. заощаджень знаходились на депозитах, тоді як решта 56,8% накопичених заощаджень перебувала поза межами банківської системи, по суті, являючи собою потенційний, однак на даний момент недоступний для українських банків, ресурс. Протягом 1-го кварталу 2015 р. накопичена частка заощаджень населення, поміщена на депозити у банках, становила 47%. Однак даний факт пов'язаний не зі збільшенням заощаджень (обсяг яких, за попередніми оцінками НБУ, склав близько нуля) та їх більш активним розміщенням на депозитах, а із переоцінкою вартості валютних депозитів громадян у гривневому еквіваленті.

Таким чином, на теперішній час чітко окреслились гострі суперечності між зростанням ролі вкладів фізичних осіб як джерел ресурсів банків, з одного боку, та зниженням привабливості банківських депозитів як способу збереження і примноження заощаджень населення, з іншого боку. Безумовно, значною мірою вказані суперечності лежать у площині загальної нестабільності в Україні. Стрімке економічне падіння, хитка ситуація у зоні АТО та відсутність впевнених прогнозів по тривалості й гостроті конфлікту, що відбувається на тлі девальвації гривні, зростання цін, скорочення зайнятості населення та падіння реальних доходів. Це основні фактори загальної дії, які перешкоджають притоку заощаджень населення до банків.

Не менш важливе значення мають і фактори, що безпосередньо пов'язані з банківською системою України та її стійкістю. Постійно зростаюча кількість неплатоспроможних банків, погіршення депозитних рейтингів навіть системних банків, мораторій на дострокове зняття вкладів – це також вагомі причини, які перешкоджають притоку заощаджень населення до банківської системи. Як свідчать дані *рис. 3*, протягом останніх років відбулося погіршення фундаментальних показників надійності та стійкості українських банків.

Так, адекватність регулятивного капіталу (H2) по всій банківській системі знизилася з 20,83% на 01.01.2011 р. до критичного рівня 9,03% на 01.07.2015 р. (значення H2, без урахування 10 неплатоспроможних банків, по системі у цілому, складає 13,06%). Водночас частка простроченої заборгованості за кредитами станом на 01.07.2015 р. досягла критичного рівня у 18,7% (без урахування десяти неплатоспроможних банків – 17,3%), що у 1,5–2 рази вище за показники, яких було досягнуто під час світової фінансово-економічної кризи 2008–2010 рр. Таким чином, на даний момент вітчизняні банки є нестійкими – це робить депозитні вклади населення високоризиковим напрямком інвестування заощаджень та загалом не сприяє відновленню притоку коштів фізичних осіб до банківської системи.

Ще одна тенденція в залученні коштів населення України на депозитні рахунки банків – це перерозподіл депозитного ресурсу в межах банківської системи із проблемних банків на користь більш стійких та потужних фінансових установ.

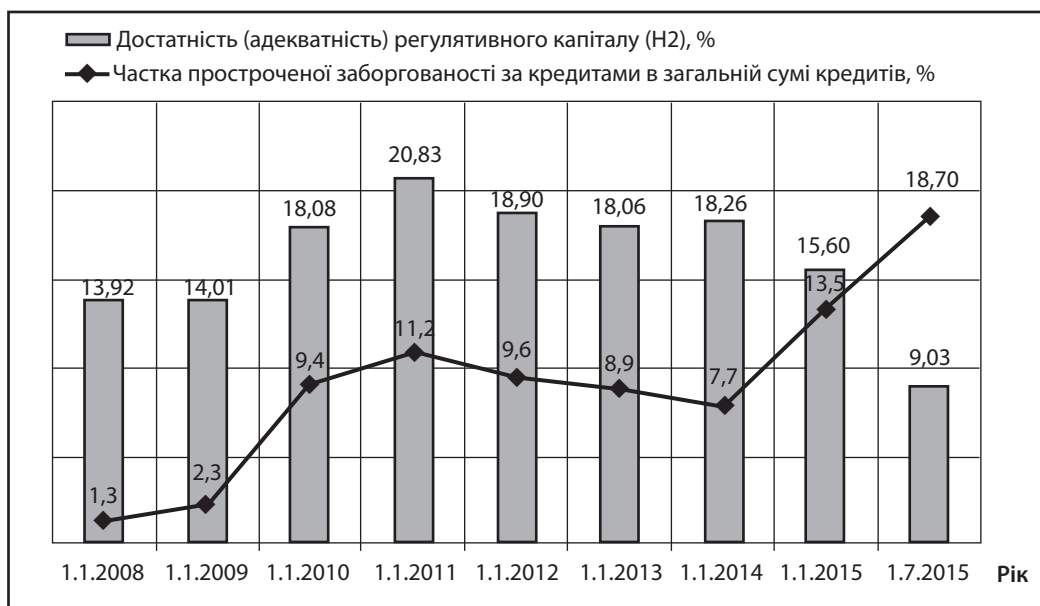

Рис. 3. Показники-індикатори стійкості вітчизняних банків у 2008–2015 рр., %

Джерело: [8].

Як засвідчують статистичні дані НБУ, з початку 2014 р. і по сьогоднішній день чисельність банків в Україні скоротилась майже на 30% – зі 180 банків на 01.01.2014 р. до 129 банків на 01.07.2015 р. (без урахування 10 неплатоспроможних банків, які перебувають у стадії ліквідації). При цьому за рахунок виведення з ринку слабких і неплатоспроможних банків депозитний ресурс, який залишається в межах банківської системи, перерозподіляється на користь більш стійких і потужних установ, що призводить до концентрації депозитних коштів населення у межах провідної групи банків України (табл. 2).

Як засвідчують дані табл. 2, величина депозитів населення у розрахунку на один банк в Україні з кінця 2008 р. до липня 2015 р. зростає майже у 4 рази, при цьому зростання показника концентрації депозитних коштів фізичних осіб тільки з початку 2015 р. склало 37,5%, їх величина зростає із 2565,2 млн грн на 1 банк на початок року до 3529,0 млн грн станом на 1 липня 2015 р.

Так, за станом на 01.07.2015 р. на ТОП-5 банків на українському ринку депозитів фізичних осіб («Приватбанк», «Ощадбанк», «Дельта-Банк», «Фінанси і Кредит» та «Райффайзенбанк Аваль») припало 64,56% від їх за-

гального обсягу. У свою чергу на 01.01.2015 р. показник концентрації депозитів населення у межах ТОП-5 банків України становив 59,03%.

Зміцнили свої позиції на депозитному ринку і банкі-лідери. Так, частка «Приватбанку» в загальному обсязі депозитів за 1 півріччя 2015 р. зростає зі 32,3% до 35,53% (загалом же обсяг депозитів банку за цей період збільшився зі 107 млрд грн до 118,4 млрд грн). Державний «Ощадбанк» також збільшив свою частку на депозитному ринку (із 10,81% до 12,13%), а його портфель депозитів фізичних осіб зріс із 35,8 млрд грн до 40,44 млрд грн. Портфель депозитів «Дельта Банку» (третій за величиною учасник), так само як і його частка на ринку, залишились майже незмінними: понад 23 млрд грн та 7,1%, відповідно.

Констатуємо, що в умовах зростаючої залежності ресурсної бази банків від депозитів фінансові установи значно активізували свої зусилля по залученню коштів населення. Серед активно використовуваних банками інструментів, окрім масованої реклами самих депозитних продуктів, слід виділити такі:

1) програми лояльності, якими було передбачено підвищені відсоткові ставки за пролонгацію депозитних вкладів;

Таблиця 2

Показники концентрації депозитів фізичних осіб у межах банківської системи України в 2008–2015 рр.

Показник	Рік								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	01.07.2015
Кількість банків (на кінець періоду)	175	184	182	176	176	176	180	163	129
Депозити населення (на кінець періоду), млн грн	167239	217860	214098	275093	310390	369264	441951	418135	455240
Депозити населення в розрахунку на 1 банк, млн грн	955,7	1184,0	1176,4	1563,0	1763,6	2098,1	2455,3	2565,2	3529,0

Джерело: [8].

2) гнучкі відсоткові ставки за короткостроковими депозитами (до 3-х місяців), які відрізняються від ставок за річними вкладками лише у межах 1–3%. Привабливі умови за короткотерміновими вкладками майже нівелюють ризики для вкладників, адже дають їм змогу пролонгувати депозитний договір лише в тому випадку, якщо банк доводить свою фінансову стійкість та надійність;

3) додаткові cash-програми для вкладників. Зокрема, популярністю користувалась пропозиція банків сплатити за вкладників податки з їх депозитних відсотків.

Також слід зауважити, що попри недостатню стійкість і надійність банківської системи в Україні, значну інфляцію та високий рівень ризиків для вкладників, депозитні вклади протягом найближчих двох-трьох років залишатимуться пріоритетним напрямом інвестування заощаджень, головним чином – через фактичну відсутність привабливих інвестиційних альтернатив.

Так, накладення НБУ обмежень на валютні операції фізичних осіб звужили можливості населення розглядати іноземну валюту як засіб інвестування заощаджень.

Непривабливим на даному етапі для інвестування заощаджень населення України залишається і фондовий ринок, вкладення в інструменти якого здійснюються через інститути спільного інвестування (ІСІ). Попри стрімке номінальне зростання активів ІСІ в Україні протягом останніх років (до 214,87 млрд грн на кінець 2014 р.), переважно це зростання відбулося за рахунок збільшення активів венчурних інвестиційних фондів. Так, на кінець 2014 р. активи венчурних ІСІ в Україні склали 202,8 млрд грн, тобто понад 95% усіх активів інститутів спільного інвестування [9].

При цьому, відповідно до української практики, інвесторами венчурних фондів на 90–95% виступають юридичні особи – резиденти та нерезиденти, тоді як частка інвестицій фізичних осіб у венчурних ІСІ не перевищує 5% від їх загальних активів. У свою чергу населення в Україні, що прагне вкладати свої заощадження у цінні папери, інвестує кошти переважно у відкриті ІСІ – частка вкладів населення в активах інститутів спільного інвестування даного типу становить понад 75% [9].

Однак розвиток відкритих ІСІ в Україні протягом останніх років відзначається несприятливими тенденціями: якщо на кінець 2008 р. в їхньому управлінні перебували активи на суму у 593 млн грн, то на кінець 2014 р. даний показник скоротився до 61 млн грн [9]. Тому можемо констатувати, що розвиток інститутів спільного інвестування, реально доступних для населення в Україні, на даний момент перебуває у глибокому занепаді, а тому інвестування заощаджень населення в ІСІ зараз не може розглядатись як реальна та повноцінна альтернатива банківським депозитам.

Непривабливою для населення в Україні залишається й інша інвестиційна альтернатива – вкладення коштів у нерухомість. Так, відповідно до даних дослідницької компанії «Ernst & Young», «збільшення інвестиційної активності на ринку нерухомості України можливе лише в середньостроковій перспективі на тлі подальшої євроінтеграції країни, проте в даний час серед

інвесторів та інших активних гравців ринку переважають песимістичні настрої» [11].

Оцінюючи інвестиційні тенденції ринку нерухомості України у 2015 р.і, «Ernst & Young» відзначає, що помірний інтерес збережеться в сегменті житлової та торговельної нерухомості (в основному для раніше початих проектів) у Києві та містах-мільйонниках [11]. Активність стримуватимуть обмежений доступ до боргового фінансування, високі процентні ставки, а також розбіжності цінних очікувань продавців і покупців.

Таким чином, доходимо висновку, що попри наявність несприятливих тенденцій у формуванні ресурсної бази вітчизняних банків та загальній нестійкості банківської системи, протягом наступних 2-3 років, за відсутності реальних і привабливих інвестиційних альтернатив, саме банківські вклади будуть основним засобом збереження заощаджень населення.

Використовуючи існуючі передумови на свою користь, банки мають сформувати за рахунок коштів населення надійну ресурсну базу, прагнучи до збільшення саме довгострокових депозитів, частка яких протягом останнього року скоротилась.

Так, частка депозитів фізичних осіб терміном понад 2 роки на 01.07.2015 р. склала 4,3% у їх загальному обсязі (рік тому – 3,9%), терміном від 1 до 2 років – 34,8% (рік тому – 45,2%). Натомість, частка вкладів терміном до 1 року збільшилась до 34,6% (рік тому – 29,3%), частка вкладів до запитання зростає до 26,3% (рік тому – 21,6%).

Задля того, аби сформувати за рахунок коштів населення більш стійку, довгостроково-орієнтовану ресурсну базу, вітчизняним банкам потрібно: 1) сформувати додатковий запас надійності, чітко дотримуватись нормативів НБУ та підвищити офіційний депозитний рейтинг; 2) пропонувати вкладникам привабливі умови (відсоткові ставки, бонуси тощо) за довгостроковими депозитними продуктами та за пролонгацією вкладів; 3) запропонувати більше мультивалютних депозитів, що дасть змогу вкладникам оперативної змінювати валюту депозиту та уникати валютних ризиків за довгостроковими вкладками.

ВИСНОВКИ

За результатами досліджень виявлено наявність суперечностей між значимістю заощаджень населення для формування ресурсної та підтримки ресурсної стійкості банків в Україні, з одного боку, та привабливістю банківських депозитів як форми утримування заощаджень населення, з іншого боку. Збереження існуючих суперечностей, коли ресурси банків все більше залежать від вкладів фізичних осіб, а депозити стають все менш привабливими для населення, може призвести до гострого ресурсного конфлікту в банківській системі України, сформувавши суттєві загрози її стійкості.

Водночас, в умовах відсутності реальних альтернатив для інвестування заощаджень населення, протягом найближчих двох-трьох років саме банківські депозити будуть основним напрямком використання вільних коштів населення. У даньому зв'язку гармонізація інтересів банків і вкладників може сприяти вирішенню про-

блеми формування ресурсного потенціалу банківської системи за рахунок заощаджень, однак вона неможлива без ліквідації тих перешкод, що створюють неспецифічні фактори загальної дії та фактори стійкості банківської системи. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Банковское исследование UNICREDIT: страны Центральной и Восточной Европы (ЦВЕ) в 2015 году [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.unicredit.ua/news/view/978/>

2. Барановський О. І. Фінансові кризи: передумови, наслідки і шляхи запобігання : монографія / О. І. Барановський. – К. : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2009. – 754 с.

3. Грошово-кредитна та фінансова статистика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65833&cat_id=44578

4. Динаміка фінансових ресурсів ФГВФО за 2001–2015 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fg.gov.ua/statistics/>

5. Доходи та витрати населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

6. Інвестиції: чи є альтернатива банківським депозитам [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.tochka.net/ua/98269-investitsii-est-li-alternativa-bankovskim-depozitam/>

7. Міщенко В. Організація залучення заощаджень населення на основі випуску казначейських зобов'язань України / В. Міщенко, В. Жупанин // Фінанси України. – 2008. – № 2. – С. 44–58.

8. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807

9. Ринок інститутів спільного інвестування у цифрах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uaib.com.ua/analituaib.html>

10. Статистика індикаторів фінансової стійкості [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=58001&cat_id=44444

11. Ринок нерухомості України в песимістичній фазі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ey.com/UA/uk/Home>

REFERENCES

“Bankovskoe issledovanie UNICREDIT: strany Tsentralnoy i Vostochnoy Evropy (TsVE) v 2015 godu” [Banking research UNICREDIT: Central and Eastern Europe (CEE) in 2015]. <http://ru.unicredit.ua/news/view/978/>

Baranovskiy, O. I. *Finansovi kryzy: peredumovy, naslidky i shliakhy zapobihannia* [Financial crisis: background, consequences and ways of prevention]. Kyiv: KNTEU, 2009.

“Dynamika finansovykh resursiv FHVFO za 2001-2015 roky” [Dynamics DGF funds for 2001-2015 years]. <http://www.fg.gov.ua/statistics/>

“Dokhody ta vytraty naselennia” [Income and expenditure]. <http://www.ukrstat.gov.ua>

“Hroshovo-kredytna ta finansova statystyka” [Monetary and financial statistics]. http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65833&cat_id=44578

“Investytsii: chy ie alternatyva bankivskym depozytam” [Investments: is there an alternative to bank deposits]. <http://news.tochka.net/ua/98269-investitsii-est-li-alternativa-bankovskim-depozitam/>

Mishchenko, V., and Zhupanyan, V. “Orhanizatsiia zaluchen- nia zaoshchadzen naselennia na osnovi vypusku kaznacheiskyykh

zobov'iazan Ukrainy” [Attraction of savings through issuance of treasury bills of Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, no. 2 (2008): 44-58.

“Osnovni pokaznyky diialnosti bankiv Ukrainy” [Main performance of banks in Ukraine]. http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807

“Rynok instytutiv spilnoho investuvannia u tsyfrakh” [Market undertakings for collective investment in numbers]. <http://www.uaib.com.ua/analituaib.html>

“Rynok nerukhomosti Ukrainy v pesymistychnii fazi” [Real estate in Ukraine pessimistic phase]. <http://www.ey.com/UA/uk/Home>

“Statystyka indyikatoriv finansovoї stiikosti” [Statistic indicators of financial stability]. http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=58001&cat_id=44444